

1. Якими є сутнісні риси сучасної аналітичної філософії?

Рисами аналітичної філософії є: переклад філософсько-гносеологічних проблем у сферу мови і вирішення їх на основі аналізу мовних засобів і виразів; підкреслення важливої ролі аналізу в пізнавальній діяльності і прагнення використати такий спосіб для перетворення філософії на точне і аргументоване знання; розмивання граней між філософсько-методологічними, з одного боку, і приватно науковими проблемами, з іншого. В сучасній аналітичній філософії дедалі більшу увагу набувають проблеми, ставлення філософських концептуальних способів до реальності; перетворення аналізу з мети філософсько-гносеологічної діяльності лише на один з її пізнавальних способів; відмова від розуміння аналізу як жорстко зв'язаного з будь-якою однією системою знань; розширення самого поняття «аналіз», предметом якого можуть бути будь-які проблеми; прагнення осмислити проблеми з історичних, діалектичних позицій та ін.

2. Розкрити специфіку вирішення проблеми несвідомого у класичному психоаналізі і неофрейдизмі.

Досліджуючи психоаналіз як комплекс гіпотез та теорій, що пояснюють роль несвідомого в житті людини, слід виділяти три його аспекти: пізнавальний, соціально-культурний та лікувально-практичний. Засновником психоаналізу в його класичній формі був австрійський психолог, невропатолог, психіатр Зігмунд Фрейд . Його теоретичні погляди сформувались під впливом традицій класичного природничо-наукового матеріалізму та еволюціонізму в той час, коли вже намітилась криза традиційних уявлень про психічне життя людини, коли з усією очевидністю виявилось, що неможливо розкрити таємницю буття людини, виходячи лише з її природних характеристик. Психоаналіз Фрейда був спробою синтезу двох напрямків дослідження природи людини: 1) розкриття психічних поривань внутрішнього світу, смислу людської поведінки; 2) аналізу впливу культурного та соціального середовища на формування психічного життя людини та її психічних реакцій. А це в свою чергу передбачало глибше вивчення структури особистості, оскільки, аналізуючи та оцінюючи людську діяльність, Фрейд повсякчас натикався на такі характеристики поведінки людини, які неможливо було пояснити особливостями її свідомого ставлення до дійсності та до самої себе. Головним у психоаналізі стало виявлення несвідомого, його філософське осмислення та тлумачення.

Спочатку психіка у Фрейда була представлена трьома інстанціями: несвідоме, передсвідоме і свідомість. Несвідоме — це та частина психіки, де концентруються несвідомі бажання та витіснені із свідомості ідеї. Передсвідоме — це зміст душевного життя, який у даний час не усвідомлюється, але легко може стати усвідомленим (пам'ять мислення та ін.). Свідомість Фрейд пов'язував в основному із сприйманням зовнішнього світу. Дослідивши складність та багатоплановість структури особи, він вперше побудував єдину, внутрішньо взаємопов'язану картину психіки

Критичний перегляд різноманітних положень фрейдівської теорії став поштовхом до виникнення в 30-х роках нового напрямку в психоаналізі — неофрейдизму, представники якого основну увагу приділяли дослідженню соціально-філософських проблем.

3. Дати характеристику німецького та французького різновидів екзистенціалізму (М.Хайдеггер, К.Ясперс, А.Камю, Ж.-П.Сартр).

Однією з провідних течій суспільної думки ХХ ст. є екзистенціальна філософія, що на перший план висунула ідею абсолютної унікальності людського буття, зосередившись навколо проблеми людини та її місця в світі, проблеми духовної витримки людини, яка потрапила в потік подій і втратила контроль. Покоління інтелігенції, яке пережило першу світову війну та прихід до влади фашизму, ця філософія зацікавила перш за все тим, що вона зосереджувала увагу на кризових ситуаціях у житті людини і людства, пробувала розглянути людину в умовах складних історичних випробувань. Самим глибинним знанням про природу людини екзистенціалізм визнає усвідомленість нею власної смертності й недосконалості. Представники екзистенціалізму не робили спроб проникнути в методологічні аспекти науки чи розкрити природу моралі, релігії, мистецтва. В центрі їхньої уваги були питання провини та відповідальності, рішення та вибору, ставлення людини до смерті тощо, а проблеми науки, релігії, моралі, мистецтва цікавили їх лише настільки, наскільки вони стосувались названих питань. Основними проблемами екзистенціалізму стали: людина як унікальна істота, філософія буття, гуманізм, історія західно-європейської цивілізації, проблема свободи та відповідальності, смерті як найпотаємнішої суті людського існування, проблема часу як характеристики людського буття. Наша теорія, підкреслював Ж.-П.Сартр, єдина теорія, яка надає людині гідності, єдина теорія, яка не робить із неї об'єкта. Панівні в класичній філософії принципи об'єктивізму, на думку Хайдеггера, обумовили її кризу. Людина, орієнтована на такий підхід, стає річчю серед інших речей, втрачає свою індивідуальність. Екзистенціалізм прагне досягнути буття як повну нерозчленовану цілісність суб'єкта і об'єкта

4. Що Ви можете сказати про герменевтику та феноменологію як напрями сучасної філософії?

Одним з основних філософських напрямів ХХ століття є феноменологія. Феномен - в перекладі з грецького те, що є. Щодо філософського сенсу - це те, що з'явилося в свідомість людини в її чуттєвому досвіді і далі в процесі його осмислення.

Феномен - це і відчуття, і сприйняття, і подання і думка. Феноменологія - це вчення про свідомість, про феномени і їх сенсах. Феноменологія вважає, що

їхні колеги, представники інших філософських напрямів не звертають належної уваги на роботу свідомості. А між тим, сучасний світ, який усіляко культивує ідеали обезжизнення знання, не тільки не уникає кризових явищ, а навпаки, плодить їх (нескінченні війни, конфлікти, екологічні катастрофи, знеособлення життя людини). Герменевтику часто визначають, як спосіб філософствування, центром якого є інтерпретація, розуміння текстів. Тим не менш, зміст герменевтики набагато ширше визначення.

5. Що Ви знаєте про еволюцію релігійної філософії у ХХ ст. (неотомізм, персоналізм, тейярдизм)?

Релігійна філософія, зазнавши чергових втрат у XVII – XVIII ст., у сучасних умовах знову посилює свій вплив. Релігійна філософія містить у собі такі філософські школи, як неотомізм, християнський еволюціонізм, або тейярдизм (П'єр Тейяр де Шарден (1881-1955)), персоналізм, неоавгустинізм. Найважливішим принципом неотомізму є постулат гармонічної єдності віри та знання, які не виключають, а за правильного використання доповнюють один одного. Це два шляхи пізнання. Джерело віри – божественне одкровення, яке дає абсолютні істини (вище знання).

Розум дає нижче знання, яке повинне контролюватися вірою. Тут вже примат віри над знанням, причому сучасний неотомізм використовує наукову термінологію, не заперечує дарвінізму і т. д. Таким чином, мова йде про синтез науки, релігії, теології, але за визначаючого впливі теології.

Теорію тейярдизму заснував П'єр Тейяр де Шарден (1881-1955) - видатний французький палеонтолог і антрополог. Центральним методологічним принципом сучасного мислення французький теолог проголосив еволюціонізм. Відмовившись від старозавітного міфу про одноразовий акт творіння Богом світу, Тейяр де Шарден висуває свою теорію космогенезу, де основними точками процесу розвитку Всесвіту виступають такі три етапи: "переджиття" (фізична оболонка), "життя" (органічна оболонка), "мислення" і "наджиття".

Персоналізм (від лат. *persona* - особа), основні положення персоналізму такі:

а) центральне поняття - особа, але не просто як реальна людина, особистість, а як першоеlement буття, духовна сутність, якій властиві активність, воля, самосвідомість; витоки людської особи йдуть від Верховної особи, тобто Бога;

б) світ (природа) є сукупністю духовних осіб, найвища з яких - Бог; все матеріальне є наслідком творчої активності особи: все - загальне - творчість Бога, конкретні речі - творчість людини; матеріальне має значення лише тоді, коли входить у досвід особи;

в) процес пізнання здійснюється індивідуальною особою завдяки її оцінювальній здатності (здатності визначати цінність об'єктів);

г) взаємовідносини особи і суспільства є ворожими (антагоністичними); зняття ворожості можливе через самовдосконалення

особи і оновлення суспільства. Оновлення суспільства також зводиться до духовного оновлення особи. Тобто за перетворенням особи настає перетворення суспільства.